

ISTINITO INFORMISANJE

živko vasić

O informisanju govori se svakodnevno i često »s nogu«. Svi se u to razumemo i čini nam se da je ono jedno od najjednostavnijih stvari u životu. Ovaj privid je zbog obima informacija koje nas okružuju — od plakata i reklama, do štampe, radija i televizije. Ako se obim informisanja meri po broju i dužini tekstova koje nam se svakodnevno nude, mi smo u grupi zemalja koje su najinformisanije. Ta istina ima svoju drugu stranu — kakve su nam informacije?

Čovekova potreba za informisanjem je, pre svega, ljudska, pa potom društvena i politička. Neinformisan čovek je sputan, kao da je nepismen. S njim se može manipulirati, on je povodljiv, nesiguran, donosi odluke napamet i tako dalje.

Odavno se zna da posedovati informacije znači imati i moć, najpre socijalnu, ali i svaku drugu. To je upravo i razlog da se i u nas, još uvek, pojedinci i grupe bore za monopol preko informacija. Oni, a to su obično ljudi na nekom društvenom položaju i, naravno, novinari, odabiraju šta će saopštiti javnosti. Onaj ko to radi može da zadrži sve »što mu se čini« da nije za javnost, ili, sasvim svesno — šta ne želi da javnost sazna.

Namerno ne pravimo poređenje s kapitalističkim zemljama, jer u tom delu sve ta sve je, pa i informacije, u privatnim rukama. Ne upoređujemo se ni sa socijalističkim zemljama, gde su informacije pretežno u nadležnosti agitpropa, što smo mi imali posle rata. Naše društvo je samoupravno i u njemu je informisanje deo ustavnih prava svakog građanina. Informisanost mora da nam bude blagovremena i istinita.

SUŽAVANJE POJMA INFORMISANJA

Zbog našeg često olakog razgovora o informisanju, mi sužavamo ovaj pojam na štampu, radio i televiziju. Kao da zaboravljamo da je svaki sastanak prilika za dobru ili lošu informaciju, susret s ljudima prilika da se nešto novo čuje i da postoji obilje mogućnosti za čovekovo obaveštavanje o nečemu.

Zadržimo se za kratko, na delu informisanja koje se zove štampa, radio i televizija. U novinarskim krugovima još se pretežno robuje nekim zanatskim formama koje su davno izmišljene. Istina, rad je potreba i ne sme se brkati vest s komentarom, ali je svako preterivanje u korist novinarskog zanata štetno za kvalitet informacije. Ako se uz to robovanje zanatu doda da se često mora odmah reagovati, a tada se najčešće u pomoć priziva rutina — nije potreban poseban komentar zašto imamo, ug-

lavnom, suve i dosadne informacije, ne samo u štampi. Uprkos svim našim zakletvama da ćemo raditi savremenije, da ćemo sve podrediti potrebi istinitog informisanja, mi još uvek pošujemo formu na štetu sadržine. Kao da nam nije stalo do toga koliko ćemo biti slušani ili čitani.

Svejedno o kojem vidu informisanja govorimo, izvesno je da sporo menjamo metod i stil, često u ime nekog formalnog razloga, ako zanemarimo svesne i podsvesne manipulacije.

Dobra je prilika, poređenja radi, da se kaže koja reč o informisanju u našoj oružanoj revoluciji. Od početka ustanka shvatilo se da, bez dobrog informisanja o svim zbivanjima, nema one širine koja je našoj revoluciji bila neophodna. Gotovo i najmanje jedinice imale su neko svoje glasilo, novine su išle iz ruke u ruku, da bi što pre stigle borbama i tzv. pozadini. Niko nije zapostavljan, jer je važno da svi budu istinito obavešteni. Nije se robovalo nikakvim formama, jer nisu, recimo, postojale mogućnosti da se izvlači »glanc« na koriscama, da se novine štampaju u više boja. Vesti su se prenosile preko kurira, radio-vezom, ako je postojala, biltenima i novinama.

Bez obzira da li je u neuspehoj akciji bilo i žrtava, neuspeh se analizirao, a onaj ko je podbacio u obaveštavanju o neprijateljskim snagama bivao je kažnjavan. Treba reći da je u to doba bilo veoma malo novinara i onih koji su makar malo imali pojma o tome kako se prave novine, kako se pišu informacije. Tražili su se svi oni koji su imali »neke škole«, više od osnovne, ali je bilo normalno da se u ratnim novinama javljaju i najviši vojni i politički rukovodioci. Bez fraziranja i ulepšavanja svi su pisali jasno i svako ih je razumeo. Iako u veoma teškim ratnim uslovima, štampa je, po pravilu, izlazila na vreme i rekordno brzo stizala do čitalaca. To isto važilo je i za sve sastanke, od onih u patizanskim jedinicama do onih ilegalnih, ili na oslobođenoj teritoriji. Uvodne reči davane su kratko, bez »filosofiranja«, a učesnici na sastanku nisu »mudrovali«, već su govorili ono što je bitno za akciju, za osposobljavanje boraca i učesnika NOP.

POTREBE SU ISTE, A USLOVI NEUPOREDIVI

Ratni uslovi pokazuju odmah gde se pogrešilo. Ratne prilike u upoređenju sa sadašnjim vremenom su — neprilike. Niko se ne zalaže da se vratimo u ratne uslove, da bismo imali efikasnije informisanje. I baš zato što su nam uslovi neuporedivi, a potrebe iste, kao i u oružanoj revoluciji, u mogućnosti smo da radimo mnogo bolje.

Da bismo dobro samoupravljali, angažovano radili na svojim radnim mestima, da u radu ne bismo imali praznog hoda i gubitaka, uz sve ostalo, neophodno nam je pravovremeno i istinito informisanje. Za takvo informisanje potrebno je znanje onih koji na tome rade, koji »proizvode« informacije, ali i više od toga — spremnost da se svakom radniku, ili članu društveno-političke organizacije, pruži pravo saznanje da bi mogao učestvovati u radu i u odlučivanju. A upravo toga nemamo dovoljno. Bila bi neistina ako bismo tvrdili da poslednjih godina, posle Pisma i Desetog kongresa, štošta nije učinjeno u poboljšanju stanja. Učinjeno je zaista mnogo, ali ne i onoliko koliko se moglo i koliko je potrebno. Sve zavisi sa čim upoređujemo. Ako se merimo sa stanjem iz doba tzv. liberalizma, onda smo veoma mnogo napredovali. Ali, ako kritički gledamo šta smo uradili, istina je da možemo i moramo više.

Treba reći, potpunosti radi, da pojedinci i grupe manipulišu u sredinama gde je većina pasivna. Tamo gde se odmah reaguje na neblagovremeno ili »mutno« informisa-

nje, stanje se menja, ili se menjaju oni koji su tako radili. Ta zakonitost zna se odavno. »Vlast« u posedovanju informacija ne daje se tek tako. Ljudi »iz većine« moraju da reaguju, da oduzmu tu vlast pojedincima, kao što čovek traži da mu se vrati ukradena stvar. U ovom slučaju nama neko krade naše pravo na obaveštenost. Treba videti ko to čini. To se obično može brzo saznati.

KOJA REČ O JEZIKU

Jezik naš nasušni sve više, kao i čovekova sredina, doživljava zagađivanje. Sve je manje onih koji se trajno bore za čistotu svog maternjeg jezika, a sve više tuđica i takozvanih intelektualnih reči u novinama, na radiju i televiziji, ali i u forumima. Izveštaji za sastanke često vrve od reči iz »geštetner literature«. One se preuzimaju i prenose, kao narodno predanje, s kolena na koleno. Najgore je što autori takvih tekstova uporno brane »svoj jezik«. Sve to čini se u novinarstvu, kao i u profesionalnom političkom životu, u ime nekog višeg stila u radu, kao da se želi postići maksimalna nerazumljivost. Opasnost je velika, a poređenja veoma jednostavna. Čim se nađe među ljudima koji se nepravedno nazivaju »običnim«, jer to uvek podrazumeva da postoje i oni drugi, »neobični« — čujete govor, čija je svaka reč jasna. Šta se to s nama dešava. Kuda jezički idemo — da li samo u nerazumljivost? Ove tvrdnje nisu preterane. Ako se nekom učini da jesu, neka pažljivo čita materijale za sednice, pod uslovom da nije ogrezao u tuđicama, pa će se lako uveriti. U poslednje vreme, na primer, često se čuje ili pročita pogrešno upotrebljena reč »pretpostavka«. Stavija se umesto »preduslovak«, a to nije isto, itd.

Pitanje je, međutim, zašto pretežno tako pišemo i govorimo, ako je reč o štampi, radiju i televiziji, zašto su nam izveštaji često puni reči bez kojih bismo bili sasvim jasni? Da li hoćemo taj »svoj zanat« da uzdignemo do nerazumljivosti većini ljudi, kako bismo izgledali mudriji, ili, jednostavno, to činimo iz nekakvog nemarnog odnosa prema ljudima kojima se obraćamo?

Bilo kako bilo, nije dobro. Jezik se mora negovati da bi ostao jednostavan i jasan. Vuk Karadžić učinio je svoj deo posla. Na nama je da to produžimo. Naročito mi koji pišemo u štampi.

